

Afscheid nemen en herinneren

Afscheid nemen en herinneren

Rouw.

Rouw is een emotie. Emotie om verlies te verwerken en om de start van de gewenning aan een nieuwe situatie zonder een dierbare persoon mogelijk te maken.

Rouw is ook een mentale status die we als mens doormaken in bepaalde situaties waarin we een persoon of iets wat voor iemand een speciale en belangrijke betekenis heeft, verliezen. In zo'n periode van rouw worden we vaak geconfronteerd met allerlei uitzonderlijke zaken waarover beslissingen moeten worden genomen. Zeker bij het overlijden van een dierbare persoon. Er moeten beslissingen worden genomen over de wijze waarop afscheid wordt genomen. Zo'n afscheid wordt vaak mede vormgegeven door culturele en religieuze gebruiken. Veelal vormt de wens van degene waarvan afscheid genomen wordt een belangrijke basis voor de vormgeving van het afscheid.

De culturele gebruiken in het verleden stonden veelal vast en waren geworteld in tradities of religieuze gebruiken. Tegenwoordig is de gebondenheid aan tradities en gebruiken minder groot. Ook zijn de mogelijkheden om afscheid te nemen groter.

Vanwege deze keuzen lijkt het belangrijk om tijdens ons leven stil te staan bij de wijze hoe wij de afronding van ons leven willen vormgeven, om daarmee de gewenste richting te bieden aan onze nabestaanden. Dit kan in de vorm van juridische maatregelen om ons aardse goederen te regelen, door het wel of niet maken van keuzen over levensbeëindiging en over het wel of niet beschikbaar stellen van organen voor anderen na ons overlijden. De nuchterheid van het leven maakt het eenvoudiger om bewuste keuzen te maken.

Het is vanuit het respect voor de dierbaren en vanuit de nuchterheid van het leven dat wij deze basisvisie opstellen over de rol van de lokale overheid bij het afscheid nemen. Wij delen deze basisvisie met onze inwoners en belanghebbenden. Wij nodigen u uit om op grond van deze basisvisie uw opvattingen over het onderwerp begraven en begraafplaatsen met ons te delen. Zodat wij als college en de leden van de raad een bewuste afweging kunnen maken, tegen de achtergrond van de wensen en ideeën van u als deelnemer in het burgerparticipatieproces.

Rol van de lokale overheid - de gemeente - bij afscheid nemen na overlijden.

In essentie kent de gemeente twee rollen bij overlijden van een burger binnen de gemeentegrenzen. Dit is aan de ene kant een 'kille' administratieve rol om het bevolkingsregister op orde te houden. Een tweede aspect vormt de taak om voorzieningen in stand te houden waar overledenen kunnen worden begraven of bijgezet. Beide taken zijn in nationale wetgeving vastgelegd. Het administratieve proces is bijzonder nauwkeurig en gedetailleerd bepaald. De taak om voorzieningen in stand te houden is meer op hoofdlijnen bepaald.

In deze visie beperken wij ons tot de voorzieningen om overledenen te begraven of bij te zetten.

Marianne Poissonnier, wethouder

Afscheid nemen en herinneren

Inhoudsopgave

Leeswijzer.....	4
1. Aanleiding voor de visie.....	5
2. Inventarisatie van wat de gemeente doet en welke voorzieningen de gemeente beheert.....	6
2.1. Beschouwing op exploitatierol gemeente bij begraven.....	8
3. Wat willen we bereiken met deze visie?	11
4. Participatie	17
5. Scenario's	20
5.1. Wat betekent fasering in de context van begraven en welke middelen staan ons als beheerder ter beschikking.....	20
5.2. Beëindigen onderscheid tussen algemene en particuliere graven.....	21
Scenario 1: bestaande situatie handhaven	21
Scenario 2: Beperken van het aantal (gemeentelijke) begraafplaatsen tot 5	23
Scenario 3: Beperken van het aantal (gemeentelijke) begraafplaatsen tot 1.	25
6. Adviezen op basis van burgerparticipatie.	27
7. Uitwerkingsvoorstellen op basis van de scenario keuze	28
BIJLAGEN	30
Bijlage I Uitleg van gebruikte termen.	30
Bijlage II Overzicht relevante wet en regelgeving rondom begraven.....	31
Bijlage III Aanduiding van de aard van de in de gemeente aanwezige rustplaatsen.....	32
Bijlage IV Overzicht van de kosten van leges in 2018.....	33
Bijlage V Actuele Beheerverordening begraven.....	34
Bijlage VI Componenten voor calculatie van leges voor begraven.....	39

Afscheid nemen en herinneren

Leeswijzer.

In deze basisvisie zullen wij achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan de orde stellen:

De aanleiding voor deze notitie en een verkenning van het onderwerp (1). Daarna concretiseren we de vraagstelling (wat is het probleem waarvoor de gemeente zich geplaatst voelt) en benoemen wij een aantal aandachtspunten. *Daarbij benoemen wij onder andere de basale opties om begraven aan de vrije markt over te laten of niet en geven wij inzicht in de taken die wij als gemeente willen (blijven) oppakken (2).* Vervolgens staan we stil bij algemene punten die gehanteerd worden in deze basisvisie. *“Waar hebben we het over?” Wij gaan daarbij in op de beleving rondom begraven/cremeren en andere vormen van afscheid nemen van een dierbare. We benoemen de bestuurlijke uitgangspunten. Ook zoomen we in op de feitelijke situatie waarin aantallen en aard van de bestaande begraafplaatsen aan de orde komen. Verder komen de kosten en financiering, waaronder de leges en grafrechten, van het begraven aan de orde (3).* We schetsen vervolgens op welke wijze wij onze inwoners willen betrekken bij deze visie, de burgerparticipatie. *We gaan in op de participatie en de verwachtingen die inwoners mogen hebben van hun meedenken (4).* Na deze aspecten komt de essentie van deze basisvisie aan de orde, namelijk welke opties zijn er om in de toekomst het begraven in onze gemeente vorm te geven. *We beginnen met het benoemen van een aantal begrippen en positioneren deze. Vervolgens werken wij een drietal opties in scenario's uit:*

- *Handhaven van de bestaande situatie*
- *Het beperken van het aantal gemeentelijke begraafplaatsen van 16 tot 5*
- *Het concentreren van begraven op één locatie in de gemeente*

Bij uitwerking in scenario's brengen wij de volgende aspecten globaal in beeld:

- *Wat zijn de mogelijke emotionele consequenties voor onze inwoners?*
- *Wat zijn de effecten voor onze burgers zowel gezien vanuit de persoonlijke lasten als vanuit de publieke kosten (gemeentebegroting en leges voor begraven)?*
- *Welke faseringen zijn mogelijk en gewenst?*
- *Hoe gaan we om met nieuwe vormen van gedenken van een dierbare persoon? (5).*

Na afronding van de burgerparticipatie over deze visienotitie en de inspraakprocedure worden de uitkomsten hiervan aan deze basisvisie toegevoegd (Basisvisie 2.0). Het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college) geeft aan hoe zij staan tegenover de, vanuit het proces van burgerparticipatie, gegeven adviezen en doet een aanbeveling (voorstel) aan de raad om het beleid rondom begraven de komende jaren vorm te geven. Dit zal dan worden weergegeven in de conceptvisie (6).

In hoofdstuk 7 zullen de voorgestelde maatregelen – gebaseerd op de keuze(n) in het participatieproces en de inspraakprocedure, op basis van de geformuleerde adviezen en inspraakreacties – worden benoemd.

In deze basisvisie staan verschillende termen die niet we niet iedere dag gebruiken. Daarom is in bijlage I een overzicht opgenomen van deze termen en de betekenis hoe we deze termen in deze basisvisie gebruiken.

Afscheid nemen en herinneren

1. Aanleiding voor de visie

Voordat we ingaan op de aanleiding voor deze visie lijkt het goed om helder te maken wat een (basis)visie is.

In een visie schetsen wij de lijnen waarbinnen de mogelijkheden worden aangegeven hoe met een specifiek deel van de taken van een gemeente in de toekomst kan worden omgegaan. In deze visie gaat het over de gemeentelijke taak van het begraven van overleden inwoners.

Visies worden opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college). Daarom zijn deze visies altijd in de ‘wij’-vorm geschreven, waarbij ‘wij’ staat voor het college.

Wij verstaan onder een basisvisie het volgende: Een **basisvisie** is een beleidsdocument dat globale lijnen uitzet om te komen tot concretisering van beleid en uitvoering. Er worden als het ware de contouren voor toekomstige ontwikkelingen rondom een specifiek onderwerp geschetst. Deze contouren werken we, na het verwerken van de opbrengsten van de burgerparticipatie, uit in een conceptvisie. De **conceptvisie** biedt na de onze besluitvorming en inspraakprocedure en vervolgens het besluit van de gemeenteraad (hierna: de raad) de leidraad om concrete beleidsmaatregelen uit te werken in regelgeving en in concrete beheersmaatregelen.

Deze basisvisie is opgesteld naar aanleiding van de ontwikkelingen op het gebied van begraven en crematies. Het is voor ons van belang te onderzoeken of en hoe wij moeten inspelen op deze nieuwe ontwikkelingen.

Naast een onderzoek van genoemde ontwikkelingen, willen wij kijken naar het beheer van onze gemeentelijke begraafplaatsen.

Deze aanleiding laat zich vertalen in een concrete doelstelling die wij willen bereiken.

1. Het actualiseren (up-to-date maken) van het proces en de mogelijkheden tot het nemen van afscheid van dierbaren in onze gemeente
2. De rol en positie van de gemeente in het proces van afscheid nemen
3. Het huidige gemeentelijke aanbod en de ontwikkelingsmogelijkheden naar de toekomst tegen het licht houden.

De uiteindelijke keuze over de manier waarop de gemeente in de toekomst vormgeeft aan de invulling van deze taak is voorbehouden aan de raad. Het college doet daartoe een voorstel.

Een visie bepalen, betekent niet dat we kunnen beginnen vanuit het niets. We moeten aandacht hebben voor wat we als gemeente al aan processen en taken kennen en die herkenbaar zijn voor onze inwoners. De gemeente beheert nu al 16 begraafplaatsen (kerkhoven).

Afscheid nemen en herinneren

2. Inventarisatie van wat de gemeente doet en welke voorzieningen de gemeente beheert.

De gemeente heeft een aantal taken waar inwoners mee te maken krijgen na het overlijden van een dierbare. Een belangrijk deel van deze taken zijn vastgelegd in nationale wetten en regels (Wet op de Lijkbezorging, Basisregistratie Personen). Sommige taken bieden geen ruimte voor gemeenten om daaraan een eigen invulling te geven, andere taken bieden die ruimte wel. In bijlage II zijn de wetten/regels opgesomd en is aangegeven welke taken geen en wel ruimte bieden voor de lokale overheid om een eigen invulling aan te geven.

Begraafplaatsen in onze gemeente.

De gemeente heeft 16 begraafplaatsen in beheer/ eigendom. Deze 16 begraafplaatsen bevinden zich in de volgende kernen:

- Aardenburg, Landstraat (oorspronkelijk een begraafplaats van de Nederlandse Hervormde gemeente, die de gemeente Sluis beheert)
- Aardenburg, Peurssensstraat (oorspronkelijk een begraafplaats van de Rooms Katholieke parochie, die de gemeente Sluis beheert)
- Breskens, Ringlaan
- Breskens, Oude Rijksweg
- Cadzand, Erasmusweg
- Groede, Traverse
- Hoofdplaat, Oostlangeweg
- Nieuwvliet, Dorpsstraat
- Oostburg, Oudestad
- Retranchement, Molenstraat
- Schoondijke, dr. Huizingastraat
- Sint Anna ter Muiden, Marktplein
- Sluis, Hoogstraat
- Waterlandkerkje, Molenstraat
- IJzendijke, Mauritsweg
- Zuidzande, Mariastraat

Naast bovengenoemde gemeentelijke begraafplaatsen bevinden zich in onze gemeente nog 6 begraafplaatsen. Deze zijn in beheer van kerkelijke organisaties.

- RK-begraafplaats te Eede
- RK-begraafplaats te Groede
- RK-begraafplaats te Slijkplaat
- RK-begraafplaats te Hoofdplaat
- NH-begraafplaats te Sint Kruis
- NH-begraafplaats te Hoofdplaat

Op de gemeentelijke begraafplaatsen is ruimte voor circa 16.000 graven. De aantallen graven per begraafplaats verschillen evenals de mate waarin de beschikbare graven in gebruik zijn. Er zijn 14.322 graven uitgegeven.

Afscheid nemen en herinneren

Gemeentelijke taken in relatie tot beheer begraafplaatsen

Op de gemeentelijke begraafplaatsen verzorgen de medewerkers van de gemeente de volgende zaken:

- Graf delven;
- Graf sluiten;
- Verzorging groenonderhoud op en nabij graven in opdracht van de beheerder van de begraafplaatsen;
- Voorlopen bij begrafenis op de begraafplaatsen;
- Op- en herbegraven;
- Opvoeren van grond bij verzakking van graven.

Bestaand dienstenaanbod

De ‘gemeentelijke’ begraafplaatsen kennen op dit moment de volgende vormen waarin een laatste rustplaats aan een overledene wordt geboden. Dit zijn:

- Ter aarde bestelling in een algemeen graf;
- Ter aarde bestelling in een particulier graf (hier vallen ook de zogenaamde kindergraven onder);
- Plaatsen van een urn met de as van een gecremeerde overledene in een particulier graf;
- Plaatsen van een urn met de as van een gecremeerde overledene in een columbarium;
- Plaatsen van een urn met de as van een gecremeerde overledene in een urnenmuur;
- Verzamelgraven;
- Oorlogsgraven;
- Strooivelden.

In bijlage III wordt toegelicht wat de aard van deze vormen van rustplaatsen zijn.

Kosten en dekking van kosten

De raad stelt jaarlijks de hoogte van de leges voor begraven en grafrechten vast. De leges voor begraven en grafrechten zijn de bedragen die aan burgers in rekening worden gebracht als iemand op een ‘gemeentelijke’ begraafplaats een laatste rustplaats vindt.

De gemeenteraad heeft in 2004 besloten dat de opbrengsten van de leges voor begraven en grafrechten, de kosten die de gemeente maakt voor het begraven en de kosten van het beheer van de begraafplaatsen moeten dekken.

De kosten die de gemeente jaarlijks maakt voor het begraven en onderhoud van de begraafplaatsen zijn in bijlage IV opgenomen. De opbrengsten van de leges voor begraven en de grafrechten, dekken op basis van de jaarrekening 2018 64,82% van de kosten die de gemeente maakt voor de begraafplaatsen. Het groenonderhoud op de begraafplaatsen maakt geen deel uit van de kosten die doorberekend worden in de leges voor begraven en de grafrechten. Uitsluitend de kosten van het groenonderhoud dat rechtstreeks aan de (directe omgeving van) de graven is toe te rekenen en het onderhoud voor paden en wegen op de begraafplaatsen zijn in de leges voor begraven en de grafrechten opgenomen.

Afscheid nemen en herinneren

Kwaliteit (groen-)onderhoud begraafplaatsen

Begraafplaatsen vormen veelal een rustpunt in de kernen. Dit ontstaat vooral door de beleving van de locatie bij bezoekers, door het groenbeheer en de ruimtelijke uitstraling. Het (groen)onderhoud van de begraafplaatsen sluit aan bij de door de raad vastgestelde beeldkwaliteit van al het groenonderhoud in de gemeente.

Periodiek, voorafgaand aan de aanbesteding van het groenonderhoud leggen wij deze kwaliteitskeuze voor het groenonderhoud aan de raad voor. Wij zien op dit moment geen aanleiding voor het groenonderhoud van de begraafplaatsen hiervan af te wijken.

Regelgeving rondom overlijden.

De regelgeving rondom 'begraven' bestaat in hoofdlijnen uit twee delen.

Het eerste deel is van belang vanuit het goed bijhouden van de bevolkingsadministratie. Dit gebeurt in de Basisregistratie Personen (BRP of het bevolkingsregister). Hierin wordt bijgehouden welke inwoners in de gemeente woonachtig zijn. Als een inwoner komt te overlijden, wordt dit eveneens geregistreerd. Vanuit deze registratie worden ook aktes verstrekt die kunnen worden gebruikt om aan te tonen naar derden dat een persoon daadwerkelijk is overleden. In de regelgeving voor het bijhouden van het BRP is tot op detailniveau vastgelegd hoe gemeenten hiermee moeten omgaan.

Het tweede deel van de regelgeving bestaat uit de landelijke wetgeving over overlijdensregistratie en de verplichting voor een gemeente om te voorzien in een mogelijkheid om een overledene te begraven of te cremëren. Een deel van de taken wordt uitgevoerd door private partijen zoals begrafenisondernemers, crematoria en kerkelijke organisaties.

Gemeentelijke beheerverordening begraafplaatsen

De 'Beheerverordening gemeentelijke begraafplaatsen Sluis 2019' – hierna beheerverordening - (vastgesteld in de raad van 20 december 2018) regelt het beheer van de begraafplaatsen door de gemeente en het gebruik ervan door derden. De geldende verordening is bijgevoegd als bijlage V. De gemeentelijke beheerverordening heeft uitsluitend betrekking op de 16 gemeentelijke begraafplaatsen. Dus niet op de 6 begraafplaatsen die door kerkelijke organisaties worden beheerd.

2.1. [Beschouwing op exploitatierol gemeente bij begraven.](#)

De wet- en regelgeving bepaalt dat een gemeente gelegenheid moet bieden tot het begraven van een overledene. Daarbij bestaat ruimte om dit op verschillende manieren in te vullen.

Overwegingen en conclusie privatisering

De gemeente Sluis voert het beheer en de exploitatie nu zelf uit voor haar begraafplaatsen.

Begraven is een betekenisvol ritueel. Deze betekenis kan relevant zijn voor de overledene, maar zeker ook voor de nabestaanden. Door de uitvoering lokaal belegd te houden hebben inwoners en zeker nabestaanden van overledenen via het democratische bestel in bepaalde mate invloed op hun eigen woon- en leefomgeving en de kosten die samenhangen met de instandhouding van begraafplaatsen.

Afscheid nemen en herinneren

Privatisering van begraafplaatsen leidt tot een geringere invloed op een wezenlijk onderdeel van de beleving van onze inwoners. Daarnaast kunnen inwoners de kosten en de kwaliteit van het beheer niet of in veel mindere mate beïnvloeden. Bij privaatbeheer zal veelal sprake zijn van het bereiken van een financiële opbrengst voor de exploitant.

Tijdens verkenningen voor deze basisvisie zijn geen geluiden opgevangen, die duiden op een voorkeur om deze gemeentelijke taak af te stoten.

Wettelijke taak te voorzien in mogelijkheid tot begraven.

Als beheerder/exploitant van de begraafplaatsen voert de gemeente verschillende concrete taken uit. Eerder benoemden wij de taak van het delven van een graf, het voorlopen bij begravingen, het sluiten van een graf. Ook het beheer van een ruimte waarin een baar voor het verplaatsen van het lichaam van de auto naar het graf kon worden gestald (zogenaamde baar huisjes). Daarnaast heeft de gemeente tot taak om blijvend te zorgen dat ruimte voor het begraven van overledenen beschikbaar is.

Eén specifiek aspect bij het beheer van enkele begraafplaatsen is het feit dat sommige elementen op enkele begraafplaatsen zijn aangewezen als gemeentelijk monument. Wij kennen geen rijksmonumenten op de gemeentelijke begraafplaatsen.

Wettelijke taak tot het bijhouden van een administratie voor begraafplaatsen

Het is een voorgeschreven taak dat een houder (beheerder of eigenaar) van een begraafplaats een administratie (register) bijhoudt van de overleden personen die op een begraafplaats begraven zijn.

Dit is niet alleen van belang vanuit de regelgeving maar ook van belang voor de burgers/nabestaanden. Uit het register dient duidelijk te blijken welke grafrechten zijn uitgegeven. Het grafrecht bepaalt namelijk tot wanneer rechten voor het gebruik van een graf zijn vastgelegd en wat hiervoor door de overledene en/of de nabestaanden betaald is of moet worden. Hoe de gemeente omgaat – binnen de wettelijke kaders – met de grafrechten is vastgelegd in de beheerverordening.

Grafrechten

Grafrechten geven niet alleen een recht aan de nabestaanden om begraven te liggen op een begraafplaats, het geeft ook verplichtingen. De verplichting tot het betalen voor het grafrecht én de verplichting tot het onderhouden van het graf. Niet nakomen van de verplichtingen kan leiden tot beëindiging van het verleende recht.

Ruiming van graven

Het grafrecht is ook van belang om te bepalen of de stoffelijke resten van een overledene na het vervallen van de grafrechten kunnen worden ‘geruimd’. Ruiming van een graf betekent dat de stoffelijke resten dieper in een graf worden gelegd of dat de restanten worden ondergebracht in een zogenaamd verzamelgraf. Het betekent ook dat de grafstenen en dergelijke worden verwijderd. De nabestaanden worden in de gelegenheid gesteld om aan te geven dat zijzelf de grafsteen verwijderen. Indien zij dit niet zelf doen dan zal de gemeente de grafstenen verwijderen.

Door de stoffelijke resten van een overledene te ruimen ontstaat ruimte op een begraafplaats om de grafruimte opnieuw te gebruiken.

Afscheid nemen en herinneren

Protocol ruiming van graven

Medio 2019 hebben wij ingestemd met het 'Ruimingsprotocol voor gemeentelijke begraafplaatsen van Sluis'. Dit protocol stelt regels voor de ruiming van graven op de begraafplaatsen in onze gemeente. Wij zijn hiermee gestart in Oostburg en Waterlandkerkje. De aanleiding hiervoor is dat er een tekort aan ruimte dreigt te ontstaan op deze begraafplaatsen. Het protocol voorziet in een respectvolle en zorgvuldige wijze van het benaderen van de nabestaanden met de mededeling dat het gemeentebestuur voornemens is, om vanwege het aflopen van het grafrecht, een graf te ruimen. De nabestaanden krijgen de keuze om de stoffelijke resten op- en her te begraven in een nieuw particulier graf of om afstand van het graf te doen. Kiezen de nabestaanden voor afstand doen van het graf, dan zal het graf geruimd worden.

Samenvatting hoofdstuk 2

In dit hoofdstuk is geschetst dat de onderwerpen: het aantal begraafplaatsen, de soorten graven, het ruimen van graven, het dienstenaanbod, 'wel of niet privatiseren', de regelgeving en de vorm van beheer een rol spelen bij de uitvoering van de gemeentelijke taken bij het beheer van begraafplaatsen en de verplichtingen die voor nabestaanden voortvloeien uit een verleend grafrecht.

Afscheid nemen en herinneren

3. Wat willen we bereiken met deze visie?

In dit hoofdstuk verkennen we de mogelijkheden en beperkingen om het bestaande beleid rondom begraven aan te passen en meer in overeenstemming met het huidige tijdsgewricht te brengen.

In het voorwoord is benoemd dat wij grote waarde hechten aan het rouwverwerkingsproces van nabestaanden en aan het bieden van een mogelijkheid een overleden dierbare te gedenken. Een begraafplaats is hiervoor een belangrijke voorziening.

Ontwikkeling rondom afscheid nemen en de vormen waarin

We stellen vast dat er ontwikkelingen te herkennen zijn die erop duiden dat gedenken voor velen aan belang toeneemt. Dit is breed herkenbaar in algemeen maatschappelijke en historische context, denk bijvoorbeeld aan '75 jaar Vrijheid' dat bij alle evenementen in 2019 op grote belangstelling kon en kan rekenen. Naast het collectieve herdenken, zien we ook op meer individueel niveau in relatie tot een overleden dierbare deze ontwikkeling. Dit uit zich onder meer in de behoefte om locaties te hebben om te gedenken, waarbij de aanwezigheid van stoffelijke resten een minder belangrijke rol spelen dan in het verleden. Anderzijds stellen wij vast dat nabestaanden minder zorg besteden aan het onderhoud van grafzerken en -monumenten.

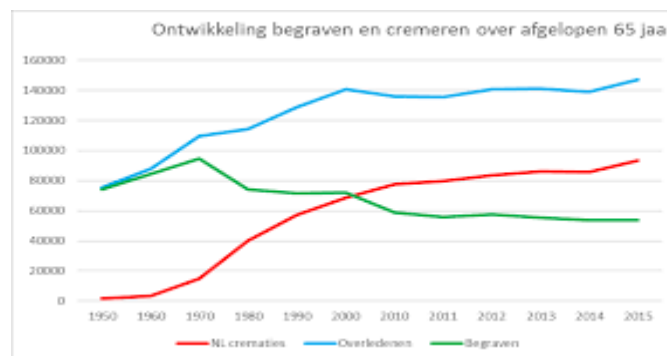
Deze ontwikkelingen rondom herdenken vormt in veel gemeenten in ons land een aanknopingspunt om na te gaan hoe hierop kan worden ingespeeld.

Begraven en cremeren

Al jaren is sprake van een significante verschuiving in de vorm van begraven.

Waar dit traditioneel vorm werd gegeven door het ter aarde bestellen van een overledene op een begraafplaats, zien we een sterke verschuiving naar het cremeren en een (voorzichtige) ontwikkeling naar andere vormen van begraven. Onderstaande grafiek brengt dit duidelijk in beeld.

Tabel 1

Afscheid nemen en herinneren

Een begraafplek in een meer natuurlijke omgeving is een voorbeeld van een nieuwere vorm van begraven.

Met deze visie willen we tijdens het proces van burgerparticipatie (zie hoofdstuk 4) bij onze inwoners ophalen welke ideeën over nieuwe vormen van begraven bestaan. Wij willen ook met hen nagaan hoe we deze kunnen inpassen in het gemeentelijk beheer van de begraafplaatsen.

Niet privatiseren van begraafplaatsen

In hoofdstuk 2 is aangegeven dat deze visie zich beperkt tot de gemeentelijke begraafplaatsen. Verder hebben we in dit hoofdstuk aangegeven dat het uitgangspunt is dat de gemeente haar taak als beheerder wenst voort te zetten en derhalve niet wenst over te gaan tot feitelijke privatisering van de gemeentelijke begraafplaatsen.

Diversiteit

Onze lokale samenleving bestaat niet langer volledig uit inwoners die deel uitmaken van de gekende zuilen zoals katholicisme en protestantisme in al hun verscheidenheid. Steeds meer mensen voelen zich niet betrokken bij kerkgenootschappen. Uit landelijke cijfers blijkt dat de ontkerkelijking substantieel is toegenomen. Daarnaast zien we dat mensen uit andere culturen, deel uitmaken van onze lokale samenleving. In eerste instantie is het aantal mensen dat uit andere delen van ons land afkomstig is, aanzienlijk toegenomen. Ook migratie vanuit de landen van de Europese Unie naar onze gemeente neemt toe. Mensen met de Belgische nationaliteit maken bijvoorbeeld al sinds jaar en dag deel uit van onze lokale samenleving. We zien echter ook uit andere Europese landen de migratie toe nemen. We zien ook dat steeds meer mensen die geweld – in welke vorm ook – in hun geboorteland zijn ontvlucht en hun toevlucht hebben gevonden in Nederland, onze gemeente als hun verblijfplaats kiezen. Voor een deel van deze ‘nieuwe’ inwoners zijn de gebruiken en gewoonten rondom begraven – nagenoeg – gelijk aan die wij kennen. Echter een beperkt deel van onze inwoners hebben nadrukkelijk een gebondenheid met andere culturen en religies (bijvoorbeeld Islam of het Hindoeïsme), maar ook andere religieuze richtingen zijn gekend.

Vaak is het overlijden van een dierbare aanleiding om toch te kiezen voor een begrafenis die gestoeld is op de cultureel bepaalde religieuze overtuiging. De (religieuze) rituelen bij een overlijden zijn sterk afhankelijk van de culturele identiteit van de overledene of zijn/haar nabestaanden. Dit geldt ook voor de wijze waarop begraven wordt vormgegeven. Zo schrijven de Islamitische rituelen voor dat een overledene op zijn rechterzijde begraven dient te worden met zijn hoofd gericht naar Mekka. Daarnaast is het uitgesloten dat meerdere personen in een graf geplaatst worden en is zogenaamde eeuwige grafkrust veelal een belangrijke waarde.

Afscheid nemen en herinneren

Wij zijn een open gemeente en als zodanig willen wij ook ruimte geven en begrip tonen aan inwoners die bepaalde wensen en gebruiken hebben. Dit mede indachtig het bepaalde in artikel 1 van onze Grondwet:

Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

Wij zullen met de toenemende diversiteit van onze bevolking rekening moeten houden bij de toekomstige invulling van onze begraafplaatsen.

Inzicht in behoefte aan ruimte op begraafplaatsen

De behoefte aan ruimte op de begraafplaatsen is niet alleen afhankelijk van de genoemde verschuiving van de behoefte van de nabestaanden aan andere vormen van 'gedenken', maar ook van het aantal mensen dat naar verwachting gebruik gaat maken van een vorm van begraven in de toekomst. Daartoe geven onderstaande grafieken ons inzicht in de bevolkingsopbouw van de gemeente (tabel 2) en de mortaliteit (gemiddelde leeftijd van het overlijden van inwoners) (tabel 3).

Leeftijd				Totaal
	0 - 20 jaar	20- 64 jaar	65 jaar en ouder	
2012	4500	13.700	5700	23900
2020	4100	11500	6000	21600
2030	3600	9200	6100	18900
2040	3100	7400	5600	16100

Tabel 2: Bevolkingsopbouw Bron: ministerie van VWS

Overlijden	gemiddelde leeftijd overlijden
2012	82
2013	81
2014	79
2015	81
2016	79
2017	80
2018	79

Tabel 3: Ontwikkeling gemiddelde leeftijd van overlijden in de Gemeente Sluis.

Uit grafiek 3 blijkt dat op dit ogenblik de gemiddelde leeftijd van overlijden in onze gemeente ligt op 79 jaar. Als we de samenhang tussen de tabellen 2 en 3 bezien kan de conclusie worden getrokken dat tot 2040 het aantal personen dat begraven wordt zal dalen.

Afscheid nemen en herinneren

De combinatie van de dalende behoefte aan begraven en de veranderende behoefte aan de ‘klassieke’ vorm van begraven leidt er toe dat er een vermindering van de behoefte ontstaat voor het klassieke begraven. Dit brengt met zich mee, dat ook een geringer ruimtebeslag op de begraafplaatsen ontstaat.

Het verminderde ruimtebeslag biedt kansen om als begraafplaatsbeheerder in te spelen op nieuwe vormen van begraven. Dit is evenwel een algemeen beeld en geplaatst op de lange termijn.

Daarmee is de concrete behoefte op een specifieke begraafplaats nog niet bepaald. Daarvoor is een concretere analyse per begraafplaats noodzakelijk. Dergelijke analyses zullen we opstellen als vervolg op de vast te stellen conceptvisie. Deze analyses gaan dan de basis vormen voor de concrete uitvoeringsplannen.

Relativering van lange termijn conclusies

Als kanttekening merken wij op dat de mortaliteit soms (incidenteel) sterk kan afwijken van de hier als uitgangspunt genomen gemiddelde mortaliteit. Een zware griep epidemie heeft bijvoorbeeld in een bepaald jaar veel sterkere invloed op de mortaliteit dan in andere jaren. Als voorbeeld verwijzen wij naar enorme aantallen personen die in jaren dertig van de vorige eeuw overleden aan de Spaanse griep. Maar ook recentere griepuitbraken veroorzaken soms een afwijkend beeld. Natuurlijk willen we hiermee niet zeggen dat griep als zodanig de enige oorzaak is van effecten op de gemiddelde mortaliteit. Het is slechts bedoeld als voorbeeld om aan te geven dat specifieke niet beïnvloedbare ontwikkelingen op enig moment in de toekomst, tot belangrijke afwijkingen kunnen leiden op deze lange termijn conclusie.

Het vertalen van deze lange termijn conclusie, betekent nadrukkelijk niet dat, als onze raad instemt met deze visie, dat vanaf de dag na het besluit alles gaat veranderen. Want spreken over de toekomst van begraven betekent ook dat we rekening moeten houden met de gemaakte afspraken (het grafrecht) voor de bestaande graven. Zo hebben algemene graven een grafrecht van 10 jaar en particuliere graven een grafrecht van 20 jaar (excl. opties tot verlenging). Het aanpassen van het beleid op dit punt is dus een zaak van lange adem.

Kosten en baten van het begraven

De kosten (die gemeente maakt voor het begraven) en de opbrengsten (die gemeente ontvangt vanuit de leges voor begraven en grafrechten) vormen een belangrijk aandachtspunt.

Jaarlijks stelt onze gemeenteraad de hoogte van de leges voor begraven en de grafrechten vast.

Eerder is benoemd dat de raad heeft uitgesproken dat de leges kostendekkend moeten zijn. In 2018 was het percentage van dekking van de kosten voor begraven 64,8%. Dat wil zeggen dat 64,8% van de kosten van het beheer en de exploitatie van de begraafplaatsen kon worden gedekt uit de opbrengsten van de leges voor begraven en de grafrechten. Het betekent ook dat 35% van de leges vanuit de algemene middelen van de gemeente worden betaald. De algemene middelen van de gemeente bestaan onder andere uit de opbrengsten van alle belastingen en heffingen die alle inwoners samen betalen aan de gemeente.

In de ontwerpbegroting voor 2020 is uitgegaan van een dekkingspercentage van (afgerond) 70%.

Als de raad vasthoudt aan het uitgangspunt dat de exploitatie van de begraafplaatsen kostendekkend moet zijn, dan betekent dit dat de huidige leges met een factor van circa 1,3 tot 1,4 verhoogd moeten worden. Dit zou globaal het volgende betekenen:

Afscheid nemen en herinneren

	Tarief nu	Kostendekkend tarief 100%
Algemeen graf (10 jaar grafrecht)	€ 490,45	€ 686,63
Particulier grafrecht (20 jaar)	€ 1.486,25	€ 2.080,75
Leges voor begraven	€ 1.868,05	€ 2.615,27

Tabel 4

Wij hechten er aan inzicht te geven in de tarief die in de ons omringende gemeenten worden gehanteerd. De tarieven zijn in onderstaande tabel 5 opgenomen.

Gemeenten België*	Volle grond niet veraste lichamen		
	Perceel	concessie	Bijz.heden
Maldegem		€ 600,--	Duur 25 jaar
Knokke-Heist	Vanaf 7 jaar	€ 700,--	Duur 20 jaar
	Minder dan 7 jaar	€ 300,--	
Gemeente NL	Particulier graf	Algemeen graf	
Hulst	€ 1.130,50	€ 1.112,20	Duur 20 jaar
Terneuzen			Kosten leges voor begraven: € 562,--
	€ 1.359,--		Duur 10 jaar
	€ 2.718,--		Duur 20 jaar
Vlissingen			Kosten leges voor begraven: € 1.431,--
	€ 2.530,--	(bedrag niet bekend)	Duur 20 jaar

- De opbouw van tarieven voor begraven in de Belgische buurgemeenten is geheel afwijkend van de opbouw bij de Nederlandse gemeenten.
- Tabel 5

Uit bovenstaande vergelijking kan worden opgemaakt dat de kosten in de gemeente Sluis voor wat betreft de legeskosten hoger liggen dan omliggende gemeenten en dat deze voor de grafrechten een particulier graf vergelijkbaar of lager liggen dan omliggende gemeenten.

Doordat de leges worden opgebouwd uit verschillende componenten, bestaat de mogelijkheid om na te gaan of alle componenten nog terecht onderdeel uitmaken van de calculatie voor de berekening van de leges. In bijlage VI zijn de componenten benoemd. In een matrix is uitgewerkt wat het effect is op de huidige leges (2019), als er bepaalde componenten niet meer worden meegeteld. In de matrix is ook aangegeven wat dit globaal in de praktijk betekent. Voor het merendeel van het niet meenemen van componenten in de legeskosten betekent dit dat deze uit de algemene middelen moeten worden gefinancierd. In de bijlage wordt het volgende geconcludeerd:

Uit bijlage VI kunnen twee conclusie worden afgeleid:

1. De verschillende scenario's kunnen leiden tot een bepaalde mate van vermindering van de kosten waaruit de leges voor begraven en de grafrechten worden opgebouwd. Daarbij wordt aangetekend dat sommige kosten afhankelijk van de wijze van invulling, elders in de begroting van de gemeente effecten kunnen hebben.

Afscheid nemen en herinneren

2. De verwachting bestaat dat het proces van het ruimen van graven extra opbrengsten kunnen worden gegenereerd.
3. Als de raad van oordeel is dat kostendekkende tarieven uitgangspunt van beleid moeten worden of dat het streven naar het bereiken van kostendekkende tarieven een uitgangspunt blijft, betekent dit, dat een gefaseerde stijging van de kosten voor begraven hiervan het gevolg is. Ten opzichte van de huidige tarieven is globaal inzicht geboden in de hoogte van de aanpassing.

Samenvatting hoofdstuk 3

In dit hoofdstuk worden de verschillende regels en taken als (gemeentelijk) beheerder van begraafplaatsen benoemd. Er wordt aangegeven hoe conclusies over de toekomstige ontwikkelingen worden opgebouwd waarbij de conclusies enigszins worden gerelativeerd. Het bestuurlijke uitgangspunt en de mogelijke consequenties worden benoemd.

Afscheid nemen en herinneren

4. Participatie

Wij stellen voor dat deze basisvisie aan de hand van burgerparticipatie wordt vervolledigd.

Dit betekent dat wij graag zien dat onze burgers en andere belanghebbenden betrokken worden bij de conceptvisie waarover de raad een beslissing zal nemen.

De raad stelde in februari 2019 een notitie vast waarin de krijtlijnen voor de visie voor de burgerparticipatie zijn geschetst. Tot 31 oktober 2019 ligt een nota over burgerparticipatie ter inzage. Na afloop van de inspraakperiode zal mede op basis van de inspraakreacties, de definitieve nota en een voorstel voor de raad worden geformuleerd. De besluitvorming over het voorstel voor burgerparticipatie verwachten wij in december 2019 aan de raad voor te leggen.

Keuze vorm burgerparticipatie

Dit betekent dat er op het moment dat deze basisvisie aan uw raad wordt voorgelegd er nog geen vastgestelde kaders burgerparticipatie door uw raad zijn bepaald.

In de ter inzage liggende nota Burgerparticipatie is aangegeven dat wij het voornemen hebben om in te zetten op drie vormen van burgerparticipatie. Voor deze basisvisie kiezen wij voor de vorm van ‘meedenken’. Hierover is het volgende opgenomen in de nota:

“De gemeente betreft burgers/partijen vroegtijdig bij het ontwikkelen van beleid/plannen.”

Op grond van de in de nota burgerparticipatie opgenomen participatieladder, wordt voor deze visie gekozen voor “adviseren”. Over “adviseren” is het volgende beschreven:

‘De gemeente stelt samen met inwoners de agenda op en geeft hen de gelegenheid om problemen aan te dragen en oplossingen te formuleren. De ideeën van burgers spelen een volwaardige rol in de ontwikkeling van beleid. De gemeente kan hier gemotiveerd van afwijken.’

De adviezen die verkregen worden uit het participatieproces, worden vastgelegd in de basisvisie 2.0. Belangrijk is ook te vermelden dat de in de inspraakverordening van de gemeente vastgelegde inspraak naast het proces van de burgerparticipatie loopt.

Na verwerking van onze opvatting over de adviezen en de inspraakreacties ontstaat de conceptvisie. Hierover willen wij de raad vragen eind april 2020 een besluit te nemen om de visie met de resultaten uit de burgerparticipatie en onze opvattingen over de adviezen, voor inspraak vrij te geven. Een definitief besluit verwachten wij in september 2020 aan de raad te kunnen voorleggen.

Uitwerking proces burgerparticipatie

Welke proces willen wij volgen?

- ⇒ Wij stellen voor om op grond van deze basisvisie een proces van burgerparticipatie te ontwikkelen. De basisvisie vormt daarbij de agenda voor dit proces.
- ⇒ Wij starten het proces van burgerparticipatie door inwoners en belanghebbenden uit te nodigen deel te nemen aan het proces.
- ⇒ Met de inwoners en belanghebbenden wordt een brede en zoveel mogelijk representatieve werkgroep gevormd.

Afscheid nemen en herinneren

- ⇒ Met deze werkgroep willen wij de basisvisie en detail doornemen en dit moet leiden tot één of meer adviezen aan ons.
- ⇒ Wij bepalen onze keuzen over de uitgebrachte adviezen uit de burgerparticipatie en formuleren en verwerken indien gewenst de inspraakreacties in de conceptvisie die wij aan de raad voorleggen. In ons advies aan de raad zullen wij, als wij daar aanleiding toe zien, suggesties doen voor een motivering om de uitgebrachte adviezen op te volgen of hiervan af te wijken.
- ⇒ Wij leggen de resultaten met onze opmerkingen bij de adviezen voor aan de raad in april 2020 met het voorstel deze voor inspraak vrij te geven.
- ⇒ Behandeling in de commissie Samenleving en Middelen voorzien wij in april 2020
- ⇒ Na afronding van de inspraakprocedure zullen wij in september 2020 de raad een definitief besluit voorleggen.

Wie willen we betrekken om te komen tot een goede advisering over deze basisvisie?

- De inwoners van onze gemeente, waaronder ook de nabestaanden van de overledenen die begraven zijn. Wij zullen dit doen door een algemene oproep waarin wij hen uitnodigen om mee te denken.
- De lokaal werkzame begrafenisondernemers/ exploitanten mortuaria
- De in onze gemeente actieve kerkgenootschappen
- De stads- en dorpsraden
- Indien bekend en voor zover lokaal aanwezig organisaties die een bepaalde wijze van begraven onder de publieke aandacht brengen
- Raad voor maatschappelijke en demografische ontwikkelingen (RMDO)
- Deskundigen uit de gemeentelijke organisatie

Wij stellen ons voor deze organisaties en personen uit te nodigen om deel te nemen aan een werkgroep, waarin we op basis van deze basisvisie van gedachten wisselen over het onderwerp 'afscheid nemen en herinneren – begraven en begraafplaatsen in onze gemeente'. In verschillende bijeenkomsten hopen we advies te ontvangen over de onderdelen en conclusies in deze basisvisie. Deze visie willen we vervolgens presenteren in een algemene bijeenkomst voor inwoners.

Vervolgens zal, mede op basis van de input tijdens de algemene bijeenkomst, met de werkgroep een definitieve keuze voor de formulering van de adviezen worden opgesteld. Deze adviezen uit het proces van burgerparticipatie worden verwerkt in de conceptvisie. De conceptvisie vormt voor ons de basis voor ons voorstel aan de commissie Samenleving en Middelen in april 2020. Daarna wordt het stuk beschikbaar gesteld voor inspraak. De resultaten van de inspraak zullen door middel van een zienswijze-document en de resultaten van het participatieproces aan de raad worden voorgelegd.

Gebruik sociale media

Voor het oproepen van belangstellenden en belanghebbenden willen we gebruik maken van de gebruikelijke communicatiemiddelen en de sociale media in de vorm van de gemeentelijke website en de facebookpagina van de gemeente. Gelet op de aard van het onderwerp achten we het niet wenselijk om over inhoud via de sociale media in gesprek te gaan.

Afscheid nemen en herinneren

Samenvatting hoofdstuk 4

In dit hoofdstuk zijn de contouren van het participatieproces dat ons voor ogen staat en de samenhang met de officiële inspraak geschetst. In dit hoofdstuk is ook de betekenis van het participatieproces voor de besluitvorming in de raad benoemd, zodat voor alle betrokkenen duidelijk is welke verwachtingen men kan hebben over de uitkomst van het proces van de burgerparticipatie. Er is een globale planning opgenomen.

Afscheid nemen en herinneren

5. Scenario's

Wij werken in dit hoofdstuk een drietal scenario's uit. Bij de uitwerking van de scenario's zullen wij een aantal aspecten aan de orde stellen.

De uit te werken scenario's zijn:

Scenario 1: Bestaande situatie handhaven

Scenario 2: Beperken van het aantal (gemeentelijke) begraafplaatsen tot 5.

Scenario 3: Beperken van het aantal (gemeentelijke) begraafplaatsen tot 1.

Bij de uitwerking van de scenario's komen in ieder geval de volgende aspecten aan de orde:

- A. Wat zijn de mogelijke emotionele consequenties voor onze inwoners?
- B. Hoe gaan we om met nieuwe vormen van gedenken van een overleden dierbare?
- C. Wat zijn de effecten voor onze burgers zowel gezien vanuit de persoonlijke lasten als vanuit de publieke kosten (gemeentebegroting en leges voor begraven)?
- D. Welke faseringen zijn mogelijk en gewenst?

5.1. Wat betekent fasering in de context van begraven en welke middelen staan ons als beheerder ter beschikking.

Het is goed om voordat we de scenario's schetsen helder krijgen wat fasering betekent.

Op een begraafplaats zijn – zoals beschreven – verschillende soorten graven. Voor deze graven bestaan ook verschillende rechten. Op dit moment is geregeld dat een algemeen graf voor de periode van 10 jaar in gebruik wordt gegeven en dat de nabestaanden kunnen besluiten deze periode dit met 10 jaar te verlengen.

Voor de particuliere graven is de eerste periode van het grafrecht 20 jaar. De nabestaanden kunnen vervolgens besluiten dit recht telkens met 5, 10 of 20 jaar te verlengen.

In het verleden zijn ook graven uitgegeven met zogenaamde 'eeuwigdurende' rechten.

Voor oorlogsgraven zijn specifieke regels. Deze komen erop neer dat dergelijke graven in feite 'eeuwigdurend' zijn.

Als uitgangspunt voor deze visie is genomen dat bestaande rechten zoveel als redelijkerwijze mogelijk en billijk is, worden gerespecteerd.

Het sluiten van een begraafplaats op bijvoorbeeld 1 januari 2000, betekent dat wanneer op 31 december 1999 nog iemand ter aarde is besteld in een particulier graf, er rechten op grafrecht ontstaan gedurende 20 jaar, dus tot 31 december 2019. Bij de nu geldende regelgeving kunnen nabestaanden ervoor kiezen om het grafrecht voor de afloop van het geldende grafrecht voor een periode van 5, 10 of 20 jaar te verlengen. Het is volledig afhankelijk van de keuzen van de nabestaanden tot wanneer het graf gebruikt wordt. Een gesloten begraafplaats blijft hierdoor in principe gedurende onbeperkte tijd als 'rustpunt' in de kernen behouden. Dit betekent dat het onmogelijk is om een bestaande en/of gesloten begraafplaats voor een andere ruimtelijke invulling te gebruiken.

Afscheid nemen en herinneren

Na afloop van het grafrecht kan een graf worden geruimd. Bij de ruiming kunnen de stoffelijke resten van een overledene worden herbegraven in een verzamelgraf. Dit hoeft niet op dezelfde locatie te zijn.

Met het sluiten van een begraafplaats bedoelen wij het stoppen met het uitgeven van nieuwe grafrechten op een begraafplaats. Gedurende de periode dat de begraafplaats is gesloten tot het moment dat de graven zijn ‘geruimd’, is onderhoud van de (gesloten) begraafplaats aan de orde.

Een optie kan zijn de mogelijkheden tot verlenging van het grafrecht vanaf een bepaald moment te heroverwegen. De wet op de lijkbezorging bepaald dat gelegenheid moet worden gegeven tot begraven en dat tenminste eenmaal de mogelijkheid moet worden geboden tot verlenging.

Wij zijn geen voorstander om de verlenging van grafrechten te beperken. Dit vanwege de mogelijk emotionele betekenis voor de nog in leven zijnde nabestaanden.

Een systematisch beheer van de rechten en de daarmee verbonden ruiming van graven – iets wat we als beheerder in het verleden niet of minder systematisch hebben gedaan, zoals blijkt uit de overwegingen bij het onlangs vastgestelde ruimingsprotocol, zullen wij dan ook moeten verder oppakken. Met de uitvoering zal gelet op het aantal graven geruime tijd gemoed zijn.

5.2. Beëindigen onderscheid tussen algemene en particuliere graven.

Door het onderscheid te construeren tussen algemene graven en particuliere graven werd ook een onderscheid gemaakt tussen groepen van inwoners die wel gedurende langere tijd voor de graven van nabestaanden konden betalen en voor hen die minderdraagkrachtig waren.

Daarnaast bemoeilijkt een dergelijke constructie het beheer van de begraafplaatsen aanzienlijk.

Om deze reden zijn wij voorstander om het onderscheid tussen particuliere graven en algemene graven te beëindigen en in de toekomst slechts voor graven, grafrechten te verlenen.

Deze wijziging laat de bestaande rechten overigens onverlet. De regels voor de nieuw uit te geven graven willen wij parallel laten lopen met de regeling voor particuliere graven op dit moment, namelijk het verlenen van een eerste grafrecht voor 20 jaar en vervolgens steeds een keuze voor nabestaanden tot verlenging met 5 of 10 jaar.

Wij verwachten inzicht te krijgen in het draagvlak voor deze benadering tijdens de burgerparticipatie en de inspraak.

Na uw instemming zal een wijziging van de beheerverordening worden voorbereid zodat deze wijziging per 1 januari 2021 kan worden doorgevoerd.

Scenario 1: bestaande situatie handhaven

Hieronder verstaan wij dat wij het beheer en de exploitatie van de huidige 16 begraafplaatsen (ongewijzigd) handhaven.

Dit kan overigens betekenen dat door de soms beperkte capaciteit op een specifieke begraafplaats, het mogelijk is, dat gedurende een bepaalde periode de mogelijkheden om daar te begraven, beperkt kunnen worden door fysiek ruimtegebrek. Wij streven ernaar deze beperking zo klein mogelijk te maken, maar het respecteren van de bestaande (graf)rechten kan hiertoe noodzaken.

Wij proberen door een goede planning, met name gericht op het actief aanbieden van het recht op verlenging van bestaande grafrechten, hierin te sturen.

Afscheid nemen en herinneren

Dit noodzaakt ons om de huidige beheerverordening op onderdelen aan te passen. Na uw instemming met de conceptvisie, bereiden wij hieromtrent voorstellen voor.

A. WAT ZIJN DE MOGELIJKE EMOTIONELE CONSEQUENTIES VOOR ONZE INWONERS?

In het voorwoord van deze basisvisie heeft de wethouder namens ons, het belang van rouw en de verwerking van de rouw heel nadrukkelijk centraal gesteld. Wij hebben ook aangegeven dat wij ons bewust zijn van het belang en de waarde van deze emotie.

Het handhaven van de huidige situatie betekent dat de 16 bestaande begraafplaatsen in stand zullen worden gehouden. De noodzaak om vanwege de bestaande rechten een begraafplaats tijdelijk te moeten sluiten achten wij gering, maar is niet uit te sluiten.

Wij verwachten dan ook niet dat de emotionele impact voor de nabestaanden die hun dierbare willen begraven en herdenken sterk zal veranderen. Hierdoor blijft het mogelijk op de begraafplaats ook mensen te ontmoeten die op soortgelijke wijze omgaan met hun verwerking en dit biedt steun en een zekere mate van geborgenheid en herkenning. Daarnaast kunnen we vaststellen dat de fysieke bereikbaarheid gelijk blijft voor onze inwoners. Deze nabijheid kan een belangrijk element zijn in de beleving van het rouwproces en het gedenken van een dierbare persoon.

B. HOE GAAN WE OM MET NIEUWE VORMEN VAN GEDENKEN?

Genoemd is als nieuwe vorm van gedenken het plaatsen van een fysiek element (bijvoorbeeld een gedenkpaal waarop de naam van de dierbare is aangebracht), het natuurlijk begraven en het rekening houden met de diversiteit van onze inwoners.

Voorbeeld van gedenkpaal

Het realiseren van deze nieuwe vormen van begraven is sterk afhankelijk van de beschikbare fysieke ruimte op iedere begraafplaats. Wij streven ernaar op iedere begraafplaats een herdenkingszuil te plaatsen. Indien fysieke ruimte aanwezig is - op basis van een goede planning - willen wij natuurlijk begraven of begraven op basis van de diversiteit van onze inwoners zo veel mogelijk realiseren. In ieder geval willen we dit mogelijk maken op de begraafplaats in Breskens (locatie Oude Rijksweg). Wij zullen gefaseerd deze mogelijkheid uit gaan voeren, waarbij de vraag naar dergelijke vormen van begraven, bepalend is.

Afscheid nemen en herinneren

C. WAT ZIJN DE EFFECTEN VOOR ONZE BURGERS ZOWEL GEZIEN VANUIT DE PERSOONLIJKE LASTEN ALS VANUIT DE PUBLIEKE KOSTEN (GEMEENTEBEGROTING EN LEGES VOOR BEGRAVEN)?

Door deze keuze is voor de persoonlijke lasten voor onze burgers geen grote verandering te verwachten ten opzichte van de huidige situatie. Voor de lasten van onze burgers is de uitspraak over de mate van kostendekking van de leges voor begraven en de grafrechten in relatie met de gemeentelijke kosten voor het beheer en exploitatie van de begraafplaatsen echter wel van belang. Als de raad vasthoudt aan het besluit tot kostendekkende tarieven voor begraven, dan leidt dit tot een verhoging van de huidige tarieven met een factor van 1,3 tot 1,4.

Tijdelijke sluiting van begraafplaatsen ten gevolge van een mogelijk fysiek ruimtegebrek kan wel tot gevolgen leiden. Wij hopen in het proces van burgerparticipatie hierop meer zicht te krijgen, omdat de kosten voor de nabestaanden, die hier mee samenhangen, vooral afhankelijk zijn van de kosten van de werkzaamheden die uitvaartondernemers verrichten.

Inspelen op de vraag naar nieuwe vormen van begraven en vormen van begraven als gevolg van de diversiteit van onze samenleving heeft twee aspecten:

1. De vraag zal groeien door het meer onderscheiden aanbod;
2. Voor het aanbieden van een meer onderscheiden aanbod zal een investering noodzakelijk zijn.

Wij zijn, als gekozen wordt voor deze optie, voornemens een gefaseerd investeringsplan op te stellen en een daarmee samenhangend dekkingsvoorstel binnen de bestaande budgetten te doen aan de raad. De eerste verwachting is dat dit kostenneutraal zal zijn en geen gevolgen heeft voor de hoogte van de leges van begraven en de grafrechten.

D. WELKE FASERINGEN ZIJN MOGELIJK EN GEWENST?

Dit scenario gaat uit van het faciliteren van de vraag naar verschillende vormen van begraven die nu actueel zijn. Wij hebben aangegeven, afhankelijk van de fysieke ruimte op de verschillende begraafplaatsen, vorm te willen geven aan die vraag en indien dat niet mogelijk is, aan deze vraag tegemoet te willen komen op de begraafplaats in Breskens (locatie Oude rijksweg). Wij zullen vanaf 2022 gefaseerde uitwerkingsplannen opstellen waarin wij aangeven welke mogelijkheden wij op welke begraafplaatsen zien. Dit gebeurt op basis van de beschikbare fysieke ruimte op de begraafplaatsen en de voorzienbare ontwikkelingen qua ruimtebeslag. Wij willen echter zo snel mogelijk inspelen op de bestaande vraag en zullen daarom voor eind 2020 een uitwerkingsplan voorleggen waarin deze mogelijkheden op de begraafplaats in Breskens (locatie Oude rijksweg) worden gerealiseerd. Vervolgens zullen wij uw raad jaarlijks bij de begrotingsbehandeling en in samenhang met de voorstellen over de leges voor begraven en de grafrechten informeren over de voortgang en realisatie van de uitwerkingsplannen.

Scenario 2: Beperken van het aantal (gemeentelijke) begraafplaatsen tot 5

In dit scenario stellen wij voor het aantal begraafplaatsen te beperken tot die in:

1. Breskens (locatie: Oude Rijksweg)
2. Oostburg
3. Sluis
4. Aardenburg (locatie: Landstraat)
5. IJzendijke

Afscheid nemen en herinneren

De overige 11 gemeentelijke begraafplaatsen worden na vaststelling van de visie gesloten.

Wij verwachten door beperking van het aantal begraafplaatsen te kunnen komen tot een verbetering van de dienstverlening en een beperking van de kosten van beheer van de begraafplaatsen die doorberekend worden in de leges voor begraven en de grafrechten.

Het besluit tot sluiting van begraafplaatsen is echter geen zwart-wit besluit omdat wij ons gebonden achten aan bestaande rechten en deze zoveel mogelijk respecteren. Dit kan betekenen dat soms nog bijzettingen in familiegraven mogelijk zijn (als de verschuldigde grafrechten nog worden/zijn voldaan). Wij gaan na of hieraan een specifiek tarief moet of kan worden verbonden. Bijzondere aandacht zullen wij besteden aan de oorlogsgraven die op enkele van de te sluiten begraafplaatsen aanwezig zijn.

Dit scenario betekent dat de huidige begraafplaatsen na verloop van tijd geen andere ruimtelijke invulling of functie kunnen krijgen vanwege het respecteren van bestaande rechten.

Over het functioneel beheer na sluiting van de begraafplaatsen willen wij met de omwonenden en de betreffende stads- en dorpsraden in gesprek gaan. Over de oorlogsgraven zullen wij naast de omwonenden en de betreffende stads of dorpsraad ook in gesprek gaan met de beheerorganisaties van deze graven.

A. WAT ZIJN DE MOGELIJKE EMOTIONELE CONSEQUENTIES VOOR ONZE INWONERS?

Door sluiting van begraafplaatsen ontstaat voor nabestaanden van overledenen die rusten op zo'n begraafplaats de komende periode van 10 tot 20 jaar weinig verandering. De locatie waar de overledene rust blijft. Voor mensen die overlijden na het besluit tot sluiting betekent dit dat de dierbare begraven zal worden op één van de andere begraafplaatsen. De fysieke afstand/bereikbaarheid tot de plaats waar een dierbare zal kunnen worden herdacht, zal wijzigen. Dit zal de beleving van het gedenken op zich weinig veranderen voor de nabestaanden. Ook zal het delen van de beleving, door het ontmoeten van andere nabestaanden die in een gelijke situatie verkeren niet veranderen. Wel zullen de mensen die je kunt ontmoeten wellicht minder bekend zijn en kan in die zin de nabijheid van beleven als minder 'intiem' worden ervaren.

B. HOE GAAN WE OM MET NIEUWE VORMEN VAN GEDENKEN VAN EEN DIERBARE PERSOON?

Er zal nader onderzoek moeten worden gedaan naar de mogelijkheid om de nieuwe vormen van begraven mogelijk te maken op de vijf begraafplaatsen die openblijven. De beschikbare fysieke ruimte op deze begraafplaatsen is verschillend maar beperkt. Het beslag op deze beperkte fysieke ruimte wordt verder ingeperkt door de toename van het aantal te begraven personen. Daardoor is de ruimte om op deze begraafplaatsen om aan alle nieuwe vormen van begraven invulling te geven beperkt. Het is daarom ons voornemen nieuwe vormen van begraven bij voorkeur te realiseren op de begraafplaats aan de Oude rijksweg in Breskens.

Door middel van uitwerkingsplannen zullen wij inzichtelijk maken welke concrete mogelijkheden er aanwezig zijn. Deze plannen kunnen echter pas uitgewerkt worden als duidelijk is welke keuze is gemaakt.

C. WAT ZIJN DE EFFECTEN VOOR ONZE BURGERS ZOWEL GEZIEN VANUIT DE PERSOONLIJKE LASTEN ALS VANUIT DE PUBLIEKE KOSTEN (GEMEENTEBEGROTING EN LEGES VOOR BEGRAVEN)?

Wij verwachten meer inzicht te krijgen in de effecten van de kosten voor onze burgers na afloop van het proces van burgerparticipatie.

Afscheid nemen en herinneren

De leges voor begraven en de grafrechten zullen naar verwachting door de voorgestelde concentratie op 5 begraafplaatsen minder stijgen dan bij het handhaven van alle 16 begraafplaatsen. Daarbij moet worden gedacht aan een factor 1,2 ten opzichte van de 1,3 tot 1,4 bij handhaving van alle gemeentelijke begraafplaatsen als kostendekkende tarieven het uitgangspunt blijft.

WELKE FASERINGEN ZIJN MOGELIJK EN GEWENST?

Wij stellen voor nader in beeld te brengen, op basis van de bestaande rechten, op welke wijze concrete invulling kan worden gegeven aan de sluitingen van deze begraafplaatsen. Vooralnog geven wij de voorkeur aan een algemeen besluit tot sluiting per 1 januari 2021 boven een gefaseerde sluiting. In dit verband zijn wij ook benieuwd naar de uitkomsten van de burgerparticipatie.

Scenario 3: Beperken van het aantal (gemeentelijke) begraafplaatsen tot 1.

Dit scenario vormt het meest ingrijpende scenario. Het betekent immers de sluiting van 15 begraafplaatsen en concentratie op één begraafplaats.

Het ligt voor de hand de te concentreren centrale begraafplaats te realiseren in Breskens op de locatie aan de Oude rijksweg. Dit is verreweg de meest voordelige oplossing omdat hier voldoende fysieke ruimte beschikbaar is en theoretisch zelfs uitbreiding mogelijk is.

Nadeel van de locatie is evenwel de decentrale ligging in onze gemeente.

De begraafplaats in Breskens (locatie Oude rijksweg) is gerealiseerd vanaf 2002. Bij besluitvorming voorafgaande aan de realisatie van deze begraafplaats is onder andere overwogen om deze begraafplaats te ontwikkelen als de beoogde centrale begraafplaats in de gemeente. Daarbij is de ligging van de locatie binnen de gemeente ook gewogen. Er heeft echter geen besluitvorming plaats gevonden waarin expliciet is bepaald dat de gemeente zich wenst te richten op één centrale begraafplaats en de begraafplaats aan de Oude Rijksweg hiervoor aan te wijzen.

A. WAT ZIJN DE MOGELIJKE EMOTIONELE CONSEQUENTIES VOOR ONZE INWONERS?

Evenals bij het tweede scenario worden de emotionele consequenties voor de nabestaanden van de overledenen die nu begraven zijn op de gemeentelijke begraafplaatsen als gering ingeschat. De komende periode zal er weinig veranderen. Echter voor de mensen die vanaf het moment van sluiting van de 15 gemeentelijke begraafplaatsen komen te overlijden zal de verandering grotere gevolgen met zich brengen. In de eerste plaats wordt de afstand tot de locatie waar de verbondenheid vaak het sterkst gevoeld kan worden, bij het graf, sterk vergroot voor het merendeel van onze inwoners. Het ontbreken van nabijheid van de locatie kan voor mensen negatief uitpakken, zeker in de eerste fase van een rouwverwerkingsproces. De bereikbaarheid is temeer een item omdat we hebben vastgesteld dat de gemiddelde leeftijd waarop mensen overlijden in onze gemeente 80 jaar is en de meeste directe nabestaanden een gemiddelde leeftijd van minimaal 60 jaar zullen hebben. Veelal is het overbruggen van afstanden voor deze leeftijdscategorieën moeilijker dan voor andere leeftijdscategorieën.

Daarnaast speelt het element – in sterkere mate als bij scenario 2 – dat nabestaanden mensen zijn die zij niet vanuit hun directe woonomgeving kennen. Hierdoor kan het rouwverwerkingsproces moeilijker zijn.

Afscheid nemen en herinneren

B. HOE GAAN WE OM MET NIEUWE VORMEN VAN GEDENKEN VAN EEN DIERBARE PERSOON?

Eerder is al benoemd dat op de meest voor de hand liggende begraafplaats om als ‘centrale’ begraafplaats aan te merken – locatie Oude rijksweg in Breskens – voldoende ruimte bestaat om de nieuwe vormen van gedenken te introduceren. Bij scenario 1 is benoemd dat wanneer blijkt uit het uitvoeringsplan dat op één van de 16 begraafplaatsen niet of onvoldoende ruimte aanwezig is om deze nieuwe vormen van gedenken te introduceren, het aan te bevelen is om dit wel en met enige voorrang te doen op de begraafplaats in Breskens. Ook bij scenario 2 is dit in sterkere mate geduid.

C. WAT ZIJN DE EFFECTEN VOOR ONZE BURGERS ZOWEL GEZIEN VANUIT DE PERSOONLIJKE LASTEN ALS VANUIT DE PUBLIEKE KOSTEN (GEMEENTEBEGROTING EN LEGES VOOR BEGRAVEN)?

De effecten van de kosten van het begraven sec – de uitvaart – voor onze inwoners verwachten wij tijdens het participatieproces te kunnen ophalen bij de private partijen die de uitvaarten uitvoeren.

De kosten van gedenken zullen vanwege de toegenomen afstand voor de nabestaanden, die niet in Breskens of directe omgeving woonachtig zijn, toenemen.

Globale analyses geven als beeld dat wanneer de activiteiten worden geconcentreerd op één locatie het mogelijk is om efficiency voordelen te realiseren. Met name op het vlak van het verplaatsen van medewerkers en materiaal voor de ter aarde bestelling kunnen voordelen worden geboekt.

D. WELKE FASERINGEN ZIJN MOGELIJK EN GEWENST?

Dit scenario brengt met zich mee dat bij het besluiten om te kiezen voor 1 centrale begraafplaats de overige 15 moeten worden gesloten. Ook in dat geval is dit niet een zwart-wit beslissing omdat wij de bestaande grafrechten wensen te respecteren. Maar in feite is er geen sprake van fasering.

Samenvatting hoofdstuk 5

In dit hoofdstuk gaan we in op het begrip ‘fasering’ en worden drie toekomstige scenario’s voor de gemeentelijke begraafplaatsen uitgewerkt en vanuit zijn de scenario’s vanuit verschillende invalshoeken benaderd.

Afscheid nemen en herinneren

6. Adviezen op basis van burgerparticipatie.

In de nog toe te voegen bijlage VII treft u een verslag aan van het door ons geïnitieerde proces van burgerparticipatie. Hieronder zult u de tijdens dit proces door inwoners en belanghebbenden geformuleerde adviezen aan gaan treffen. Wij zullen bij deze adviezen, voor zover wij daar aanleiding toe zien, onze opvatting als college aangeven.

Samenvatting hoofdstuk 6

De samenvatting zal worden ingevoegd na afloop van het participatieproces.

Afscheid nemen en herinneren

7. Uitwerkingsvoorstellen op basis van de scenario keuze

Wij stellen in deze basisvisie nog geen concrete uitwerkingen voor. Uit oogpunt van transparantie worden onderstaand mogelijke besluiten die voort kunnen vloeien uit de definitieve conceptvisie aan gegeven. Wij merken hierbij nadrukkelijk op dat wij geen enkele voorkeur uitspreken voor enige van de onderstaand genoemde uitwerkingen.

- Alle begraafplaatsen blijven gehandhaafd (optie 1). Wij zullen daarom uitwerkingsplannen opstellen voor alle begraafplaatsen, waarbij het eerder vastgestelde ruimingsprotocol gefaseerd wordt uitgevoerd voor alle begraafplaatsen en voor de plaatsing van herdenkingszuilen (voor zover mogelijk) op iedere begraafplaats. Voor nieuwe vormen van begraven waarvoor op de bestaande begraafplaatsen geen of onvoldoende ruimte beschikbaar is, zullen deze worden gerealiseerd op de begraafplaats in Breskens (locatie Oude rijksweg). Dit zal in het uitwerkingsplan voor deze begraafplaats worden meegenomen.
- Als uitwerking van een keuze voor optie 2 (terugbrengen van het aantal begraafplaatsen van 16 naar 5) kan een voorstel met de volgende context het resultaat zijn van deze keuze: Wij stellen u voor te besluiten met ingang van 1 juli 2020 de begraafplaatsen te sluiten in de volgende kernen: Aardenburg -locatie Peurssensstraat (oorspronkelijk een begraafplaats van de Rooms Katholieke parochie, die de gemeente Sluis beheert), Breskens - locatie Ringlaan, Cadzand – locatie Erasmusweg, Groede locatie Traverse, Hoofdplaat - locatie Oostlangeweg, Nieuwvliet - locatie Dorpsstraat, Retranchement - locatie Molenstraat, Schoondijke - locatie dr. Huizingastraat, Sint Anna ter Muiden - locatie Marktplein, Waterlandkerkje - locatie Molenstraat en Zuidzande - locatie Mariastraat.
- En als uitwerking van optie 3 kan gedacht worden aan een besluit dat als volgt luidt: Met ingang van 1 januari 2021 worden alle gemeentelijke begraafplaatsen gesloten met uitzondering van de begraafplaats in Breskens (locatie Oude rijksweg). In de al gereserveerde graven en familiegraven op de ‘gesloten’ begraafplaatsen kunnen nog wel bijzettingen plaatsvinden. Hiervoor zullen afzonderlijke tarieven worden bepaald.
- De beheerverordening te wijzigen opdat het begraven (voornamelijk bijzetten in familiegraven) op een goede wijze wordt geregeld.
- De beheerverordening wijzigen in die zin dat de jaarlijkse voortgangsrapportage over het beheer van het begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen hiervan onderdeel gaat uitmaken.
- Wanneer u besluit tot het kostendekkend maken van de tarieven voor begraven, deze in de beheerverordening borgen.
- De beheerverordening te wijzigen zodat ook nieuwe vormen van begraven mogelijk worden op de begraafplaats Breskens (locatie Oude rijksweg) en de daarmee samenhangende investering in de begroting 2022 op te nemen.
- De beheerverordening te wijzigen in die zin dat vanaf 1 januari 2021 uitsluitend nog grafrechten worden uitgegeven voor graven op de gemeentelijke begraafplaatsen. Daarbij worden de huidige regelingen voor particuliere graven over gebruik en verlenging van grafrechten gehanteerd.
- Wij zullen achtereenvolgens voor de begraafplaats van Breskens (locatie Oude rijksweg), de open blijvende begraafplaatsen en de gesloten begraafplaatsen een voorstel uitwerken voor inrichting en beheer.

Afscheid nemen en herinneren

Wij zullen u in de loop van dit jaar de benodigde besluiten voorleggen of u over onze besluitvorming informeren.

Samenvatting hoofdstuk 7

In dit hoofdstuk worden de mogelijke maatregelen benoemd die voortvloeien uit de scenariokeuze. Deze maatregelen zijn in deze basisvisie nog gebaseerd op alle scenario's. De keuze voor een bepaald scenario zal mede worden gebaseerd op de uitkomsten van het proces van burgerparticipatie en de inspraakreacties.

Afscheid nemen en herinneren

BIJLAGEN

Bijlage I Uitleg van gebruikte termen.

Uitleg gebruikte termen in deze visie:

- 'Begraven' in deze notitie wordt de term 'begraven' gebruikt in de **brede betekenis** van het woord. Dit wil zeggen dat hieronder alle vormen van het onderbrengen van de stoffelijke resten van een overledene worden verstaan, ongeacht of dit gebeurt 'door ter aarde stellen' = iemand in een normaal graf leggen en na de ter aarde stelling het graf sluiten, of het plaatsen van een urn met de stoffelijke resten van een overledene na crematie in op een locatie op een begraafplaats ook wel bijzetten genoemd.
- 'Graf' Alle vormen van een rustplaats op een erkende begraafplaats waar een overledene is begraven.

Afscheid nemen en herinneren

Bijlage II Overzicht relevante wet en regelgeving rondom begraven

Onderstaand treft u een opsomming aan van de wetten en regels die de gemeente moet uitvoeren en/of rekening mee dient te houden in haar rol als beheerder van de gemeentelijke begraafplaatsen. Per regeling geven we aan of er ruimte bestaat in de uitvoering voor de gemeente of niet. Als er ruimte zit in de wet of regeling duiden we deze op hoofdlijnen.

Wet/regels	Datum inwerking treden of datum wijziging	Strikt / ruimte
Basisregistratie Personen	2014	Geen beleidsruimte gemeenten
Wet op de lijkbezorging	1991, aangepast in 2010/2011	Beleidsruimte voor gemeenten
Besluit op de lijkbezorging	1997, aangepast in 2013/2014	Zeer beperkte beleidsruimte voor gemeenten
Archiefwet		Beperkte beleidsruimte
Beheerverordening gemeentelijke begraafplaatsen Sluis 2019	2019	Gemeentelijk beleid
Nadere regels gemeentelijke begraafplaatsen Sluis 2019	2019	Gemeentelijk beleid
Heffingsverordening lijkbezorgingsrechten / tarieflijst 2019	2019	Gemeentelijk beleid
Ruimingsprotocol voor de gemeentelijke begraafplaatsen van Sluis	2019	Gemeentelijk beleid

Tabel 6

Afscheid nemen en herinneren

Bijlage III Aanduiding van de aard van de in de gemeente aanwezige rustplaatsen

Onderstaand lichten we toe wat de aard van de verschillende vormen van rustplaatsen op de begraafplaatsen zijn en wordt de relatie gelegd met de bepalingen uit de gemeentelijke verordening.

particulier keldergraf: een kunststof, betonnen of gemetselde constructie die in de grond is geplaatst en waarin één of meerdere overledenen kunnen worden begraven of asbussen worden bijgezet; keldergraven kunnen onderdeel zijn van een bovengrondse muur of wand;

asbus: een bus ter berging van as van een overledene;

urn: een voorwerp ter berging van één of meer asbussen;

particulier graf: een graf waarvoor aan een natuurlijk persoon of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot:

1. het begraven en begraven houden van overledenen;
2. het bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
3. het verstrooien van as;

algemeen graf: een graf bij de gemeente in beheer waarin gelegenheid wordt geboden tot het doen begraven van overledenen;

particulier kindergraf: een graf waarvoor aan een natuurlijk persoon of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot het begraven en begraven houden of het bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urn van overleden kinderen beneden de 12 jaar en van levenloos geboren;

particulier urnengraf: een graf, een keldergraf daaronder begrepen, waarvoor aan een natuurlijk persoon of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot:

1. het bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
2. het verstrooien van as;

algemene urnennis: een nis (in columbarium of muur) bij de gemeente in beheer waarin gelegenheid wordt geboden tot het doen bijzetten van asbussen met of zonder urnen;

gedenkplaats: een plaats bij de gemeente in beheer ingericht om overledenen te gedenken;

verstrooiingsplaats: een plaats bij de gemeente in beheer waar as van een overledene kan worden verstrooid;

verzamelgraf: Graf dat benut wordt voor het verzamelen en begraven van meerdere stoffelijke resten tegelijk.

Afscheid nemen en herinneren

Bijlage IV Overzicht van de kosten van leges in 2018

67240000	I/U	Lijkbezorging algemeen	Bedrag Werkelijk
11010	U	Personeelslasten	19.348,10
34752	U	Uitvoering Wet op Lijkbezorging	14.479,75
			33.827,85
67240001	I/U	Beheer begraafplaatsen	Bedrag Werkelijk
11010	U	Personeelslasten	78.604,58
23000	U	Kapitaallasten	32.067,60
31000	U	Energie	470,97
33334	U	Aanschaf/vervanging afrastering/omheining	2.196,77
33355	U	Werken aan begraafplaatsen	14.797,23
34030	I	Bijdragen/vergoeding van derden	-34,03
34303	U	Overige onderhoud gebouwen/woningen	3.914,31
34325	U	Water	970,47
34394	U	Zakelijke lasten/verzekeringen	4.788,02
34720	U	Huur, onderhoud en reiniging containers	666,46
34750	U	Beplanting/voetpaden begraafplaatsen	38.365,93
			176.808,31
67240001	I/U	Begravingen	Bedrag Werkelijk
11010	U	Personeelslasten	190.321,77
23000	U	Kapitaallasten	4.628,21
30000	U	Dethon	17.294,59
30010	U	Overig personeel van derden	3.291,20
33356	U	Liften en baren begraafplaatsen	3.265,01
34017	I	Vergoeding voor verrichte dienst	-2.954,37
34998	U	Verdeling kst buitendienst/vervoermidd	13.073,81
			228.920,22
67320000	I/U	Lijkbezorgingsrechten	Bedrag Werkelijk
33102	I	Uitgifte graven	-82.571,15
34000	I	Begraafrechten	-202.225,70
			-284.796,85
Totaal uitgaven			439.556,38
Totaal lijkbezorgingsrechten			-284.796,85
Tekort op de lijkbezorgingsrechten			154.759,53
Kostendeckingspercentage			64,8

Afscheid nemen en herinneren

Bijlage V Actuele Beheerverordening begraven

Verordening lijkbezorgingsrechten 2019

De raad van de gemeente Sluis

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 13 november 2018;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel a en b, van de Gemeentewet;

gezien het advies van de commissie Samenleving/Middelen van 11 december 2018;

besluit:

vast te stellen de volgende verordening:

Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2019

(Verordening lijkbezorgingsrechten 2019)

Artikel 1 Begripsomschrijving

Deze verordening verstaat onder:

- a. begraafplaats: de gemeentelijke begraafplaatsen gelegen in de kernen Aardenburg, Breskens, Cadzand, Groede, Hoofdplaat, Nieuwvliet, Oostburg, Retranchement, Schoondijke, Sluis, IJzendijke, Waterlandkerkje en Zuidzande; en de begraafplaats in Sint Anna ter Muiden.
- b. particulier graf: een graf waarvoor aan een natuurlijk of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot:
  - het doen begraven en begraven houden van lijken;
  - het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
  - het doen verstrooien van as.
- c. algemeen graf: een graf bij de gemeente in beheer waarin gelegenheid wordt geboden tot het doen begraven van lijken;
- d. particulier kindergraf: een graf waarvoor aan een natuurlijk of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot:
  - het doen begraven en begraven houden van overleden kinderen beneden het twaalfde levensjaar;
  - het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen van overleden kinderen beneden het twaalfde levensjaar.
- e. algemene urnenruimte: een ruimte (horizontaal of verticaal) bij de gemeente in beheer waarin gelegenheid wordt tot het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
- f. particuliere grafkelder: een betonnen of gemetselde constructie waarin een of meerdere lijken worden begraven of asbussen worden bijgezet; grafkelders kunnen onderdeel zijn van een bovengrondse muur of wand;
- g. asbus: een bus ter berging van as van een overledene;
- h. algemene verstrooiingsplaats: een plaats waarop as van een overledene kan worden verstrooid;
- i. grafbedekking: gedenkteken en grafbeplanting op een graf, urnengraf, particuliere gedenkplaats of algemene verstrooiingsplaats.

Artikel 2 Belastbaar feit

Afscheid nemen en herinneren

Op basis van deze verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats.

Artikel 3 Belastingplicht

De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4 Maatstaf van heffing en belastingtarief

1. De rechten worden geheven naar de maatstaven en de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 5 Belastingjaar

Met betrekking tot de rechten die per jaar worden geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar

Artikel 6 Wijze van heffing

De rechten worden geheven door middel van een gedagtekende schriftelijke kennisgeving waarop het gevorderde bedrag is vermeld. Het gevorderde bedrag wordt door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 7 Ontstaan van de belastingschuld van de rechten

De rechten zijn verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening of bij aanvang van het gebruik van de bezittingen, werken of inrichtingen.

Artikel 8 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid van de Invorderingswet 1990, moeten de rechten worden betaald binnen 30 dagen na dagtekening van de schriftelijke kennisgeving.
2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het eerste lid gestelde termijn.

Artikel 9 Kwijtschelding

Bij de invordering van de lijkbezorgingsrechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 10 Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de rechten.

Artikel 11 Overgangsrecht

De “Verordening lijkbezorgingsrechten 2018”, vastgesteld op 21 december 2017 wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 12 genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

Artikel 12 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2019
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2019.

Artikel 13 Citeertitel

Afscheid nemen en herinneren

Deze verordening wordt aangehaald als "Verordening lijkbezorgingsrechten 2019".

Sluis, 20 december 2018

DE RAAD VOORNOEMD,

De griffier,

De voorzitter,

Mr. P.T.G. Claeijs

Mr. M.M.D. Vermue

Bijlage 1. Tarieventabel behorende bij de 'Verordening lijkbezorgingsrechten 2019.

Hoofdstuk 1 Verlenen van rechten

1.1	Voor het verlenen van het uitsluitend recht op een particulier graf of particulier kindergraf of een particulier urnengraf wordt geheven:		
1.1.1	voor een periode van 20 jaar voor een particulier graf	€	1.486,25
1.1.2	voor een periode van 20 jaar voor een particulier urnengraf	€	1.486,25
1.1.3	voor een periode van 30 jaar voor een particulier kindergraf	€	1.486,25
1.2.1	Voor het verlengen van het uitsluitend recht als bedoeld in 1.1 met 10 jaar wordt een recht geheven gelijk aan de helft van het bedrag dat wordt geheven voor het verlenen van het uitsluitend recht.		
1.2.2	Voor het verlengen van het uitsluitend recht als bedoeld in 1.1 met 5 jaar wordt een recht geheven gelijk aan 25% van het bedrag dat wordt geheven voor het verlenen van het uitsluitend recht.		
1.3	Voor het verlenen van het gebruiksrecht op een algemeen graf of algemene urnenruimte wordt geheven:		
1.3.1	voor een periode van 10 jaar voor een algemeen graf	€	490,45
1.3.2	Voor een periode van 10 jaar voor een algemene urnenruimte	€	490,45
1.4.1	Voor het verlengen van het gebruiksrecht als bedoeld in 1.3 met 10 jaar wordt een gebruiksrecht geheven gelijk aan het bedrag dat wordt geheven voor het verlenen van het gebruiksrecht.		
1.4.2	Voor het verlengen van het gebruiksrecht als bedoeld in 1.3 met 5 jaar wordt een gebruiksrecht geheven gelijk aan de helft van het bedrag dat wordt geheven voor het verlenen van het gebruiksrecht.		

Hoofdstuk 2 Begraven

Afscheid nemen en herinneren

2.1	Voor het begraven van een lijk van een persoon van 12 jaar of ouder wordt geheven	€	1.868,05
2.2	Voor het begraven van een lijk van een kind beneden 3 jaar wordt geheven	€	467,10
2.3	Voor het begraven van een lijk van een kind beneden 12 jaar wordt geheven	€	934,00
2.4	Voor het begraven buiten de gewone uren wordt het recht, bedoeld in 2.1, 2.2 en 2.3 verhoogd:		
2.4.1	op maandag tot en met zaterdag met een bedrag van	€	329,10
2.4.2	op zon- en feestdagen met een bedrag van	€	459,85
2.5	Onder gewone uren wordt verstaan: op werkdagen van maandag tot en met vrijdag: de uren van 9.00 uur tot 16.00 uur, afgezien van de uren die vallen onder 2.4.2		
2.6	De in 2.4 bedoelde verhoging wordt niet toegepast indien op last van het openbaar gezag buiten de gewone uren wordt begraven.		

Hoofdstuk 3 Bijzeten van asbussen en urnen

3.1	Voor het bijzeten van een asbus of een urn wordt geheven:		
3.1.1	in een algemene urnenruimte, voor de bijzetting van de 1 ^e urn of asbus	€	1.412,20
3.1.2	in een algemene urnenruimte, voor de bijzetting van de 2 ^e urn of asbus	€	276,70
3.1.3	in een particulier urnengraf	€	1.580,80
3.2	Voor het bijzeten buiten de gewone uren wordt het recht, bedoeld in 3.1 verhoogd met:		
3.2.1	op maandag tot en met zaterdag met een bedrag van	€	86,30
3.2.2	op zon- en feestdagen met een bedrag van	€	114,90
3.3	Onder gewone uren wordt verstaan: op werkdagen van maandag tot en met vrijdag: de uren van 9.00 uur tot 16.00 uur, afgezien van de uren die vallen onder 2.4.2		

Hoofdstuk 4 Grafbedekking en onderhoud

4.1	Voor het afgeven van een vergunning ter zake van het plaatsen of vernieuwen van de voorwerpen, bedoeld in artikel 18 van de Verordening op het beheer en gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Sluis 2011, wordt geheven:		
4.1.1	voor de aanleg van een particuliere grafkelder	€	547,50
4.1.2	voor het plaatsen van een enkel gedenkteken en kruis	€	132,80
4.1.3	voor het plaatsen van een dubbel gedenkteken en kruis	€	265,55

Afscheid nemen en herinneren

Hoofdstuk 5 Inschrijven en overboeken van particuliere graven en urnennissen

5.1	Voor het inschrijven en overboeken van particuliere graven in een daartoe bestemd register wordt geheven	€	37,60
5.2	Voor het inschrijven en overboeken van particuliere urnengraven in een daartoe bestemd register wordt geheven	€	37,60

Hoofdstuk 6 Opgraven, ruimen, verstrooien

6.1	Voor het opgraven en overbrengen van een lijk wordt geheven	€	640,40
6.2	Voor het opgraven en weer begraven in een ander graf wordt geheven	€	1.029,15
6.3	Voor het opgraven of verwijderen van een asbus wordt geheven:		
6.3.1	Uit een particulier graf	€	892,35
6.3.2	Uit een algemene urnenruimte	€	366,75
6.3.3	Bij het weer terugplaatsen van de asbus wordt geheven	€	273,60
6.4	Voor het verstrooien van as wordt per asbus geheven:		
6.4.1	Op een algemene verstrooiingsplaats	€	761,30
6.4.2	Op een particulier graf	€	1.465,75

Behorende bij raadsbesluit van 20 december 2018

De griffier van de gemeente Sluis,

Mr. P.T.G. Claeijs

Afscheid nemen en herinneren

Bijlage VI Componenten voor calculatie van leges voor begraven

I/U Lijkbezorging algemeen

- U Personeelslasten
- U Uitvoering Wet op Lijkbezorging

I/U Beheer begraafplaatsen

- U Personeelslasten
- U Kapitaallasten
- U Energie
- U Aanschaf/vervanging afrastering/omheining
- U Werken aan begraafplaatsen
- I Bijdragen/vergoeding van derden
- U Overige onderhoud gebouwen/woningen
- U Water
- U Zakelijke lasten/verzekeringen
- U Huur, onderhoud en reiniging containers
- U Beplanting/voetpaden begraafplaatsen

I/U Begravingen

- U Personeelslasten
- U Kapitaallasten
- U Dethon
- U Overig personeel van derden
- U Liften en baren begraafplaatsen
- I Vergoeding voor verrichte dienst
- U Verdeling kst buitendienst/vervoermidd

I/U Lijkbezorgingsrechten

- I Uitgifte graven
- I Begraafrechten

Wij beschouwen de volgende kosten als beïnvloedbaar door mogelijke scenario-keuzen:

Bij het onderdeel: *Beheer begraafplaatsen*

Personele kosten, werken aan begraafplaatsen, bijdragen vergoedingen aan derden, beplantingen en voetpaden begraafplaatsen.

Bij het onderdeel: *Begraven*

Personeelslasten, Dethon, overig personeel van derden, liften en baren begraafplaatsen en verdeling kosten buitendienst/vervoermiddelen.

Afscheid nemen en herinneren

In onderstaande matrix zijn deze posten uitgewerkt naar huidige kosten, inschatting van de mate waarin deze beïnvloedbaar zijn in relatie tot de scenario's.

kostensoort	Bedrag in € afgerond op € 1000	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
		Mate van beïnvloeding		
<i>Beheer begraafplaatsen</i>				
Personele kosten	79.000	0%	-/- 5- 10%	-/- 10- 20%
werken aan begraafplaatsen	15.000	+5%	0%	-/- 10%
bepantingen en voetpaden begraafplaatsen	38.000	+5%	-/- 10%	-/- 10- 20%
<i>Begraven</i>				
Personeelslasten	190.000	+ 5%	-/- 10%	-/- 10- 20%
Dethon	17.000	0%	0%	+ 10%
overig personeel van derden	3.000	0%	0%	10%
liften en baren begraafplaatsen	3.000	+5-10%	0%	-/-10%
verdeling kosten buitendienst/vervoermiddelen	3.000	0%	-/- 10%	- 30%

Tabel 7

Het bovenstaande, dient in de concrete uitwerkingsplannen voor de begraafplaatsen nader te worden bevestigd. Echter op basis van deze inschatting zijn de beïnvloedbare kosten als volgt per scenario:

Scenario 1: + € 3.375
 Scenario 2: -/- € 29.100
 Scenario 3: -/- € 57.450

				factor benodigde aanpassing	bij kostendekkende tarieven	
					Aanpassing tarieven	
	kosten	opbrengsten	verschil		absoluut	%
scenario 1	440000	285000	155000	1,54	0,54	54,39
scenario 2	410000	285000	125000	1,44	0,44	43,86
scenario 3	385000	285000	100000	1,35	0,35	35,09

Tabel 8

De in deze matrix benoemde (stijging-) factoren van 1,54; 1,44 en 1,35 zijn in deze basisvisie aangepast doordat de mogelijkheid tot begraven op de begraafplaats(en) wordt geoptimaliseerd kan worden door het nu opgepakte

Afscheid nemen en herinneren

proces van ruimingen. De verwachting is dat dit een positieve uitwerking op de opbrengsten van met name grafrechten met zich brengt. Daarom zijn de factoren van 1,4; 1,3;1,2 en 1,1 gehanteerd.

De extra opbrengsten hierdoor zijn onderstaand weergegeven:

opbrengstenverwachting						
	Opbrengsten 2018	Resultante tabel 8	gehanteerde waarden in visie	verschil	extra opbrengst	
scenario 1	285000	1,54	1,4	0,14	41000	
scenario 2	285000	1,44	1,3	0,14	39500	
	285000	1,44	1,2	0,24	68400	
scenario 3	285000	1,35	1,1	0,25	71500	

Tabel 9